2024/2476

20.9.2024 г.

ПРЕПОРЪКА (ЕС) 2024/2476 НА КОМИСИЯТА

от 13 септември 2024 година

за определяне на насоки за тълкуването на член 29 от Директива (ЕС) 2023/1791 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на услугите за енергийна ефективност

ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 292 от него,

като има предвид, че:

(1) С Директива 2012/27/ЕС на Европейския парламент и на Съвета ([1]) се въвежда изискване за постигане на водещата цел от поне 32,5 % икономии на енергия на равнището на Съюза до 2030 г.

(2) Директива (ЕС) 2023/1791 на Европейския парламент и на Съвета ([2]) беше приета на 13 септември 2023 г. С нея се преработва Директива 2012/27/ЕС, като някои от разпоредбите ѝ се запазват непроменени и същевременно се въвеждат някои нови изисквания. По-специално с нея значително се повиши равнището на амбиция за 2030 г. по отношение на енергийната ефективност, включително по отношение на услугите за енергийна ефективност.

(3) Директива (ЕС) 2023/1791 насърчава развитието на услугите за енергийна ефективност и по-специално възприемането на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат. В договор за спестяване на енергия с гарантиран резултат доставчикът на услуги гарантира икономиите на енергия, които трябва да бъдат постигнати в рамките на договорния срок, докато бенефициерът на услугата за енергийна ефективност избягва инвестиционните разходи като използва част от финансовата стойност на икономиите на енергия за постигане на пълна или частична възвръщаемост на инвестицията. По този начин с тези договори се изгражда пазарно доверие в инвестициите в енергийна ефективност като се гарантира тяхната ефективност. Това може да спомогне за привличането на частен капитал, който е от ключово значение за повишаване на процента на саниране на сгради, за стимулиране на енергийната ефективност в промишлеността, за привличане на експертен опит на пазара и за създаване на иновативни стопански модели.

(4) До 11 октомври 2025 г. държавите членки трябва да въведат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, с които да се транспонира член 29 от Директива (ЕС) 2023/1791. Пълното транспониране и ефективното прилагане на преработената ДЕЕ е необходимо, за да може ЕС да постигне своите цели в областта на енергийната ефективност за 2030 г.

(5) Държавите членки могат да изберат по своя преценка най-подходящия за своите национални обстоятелства начин на транспониране и прилагане на изискванията по отношение на услугите за енергийна ефективност. В този контекст би било препоръчително съответните разпоредби на Директива (ЕС) 2023/1791 да се тълкуват по последователен начин, което би допринесло за съгласувано разбиране на Директива (ЕС) 2023/1791 в държавите членки, докато подготвят своите мерки за транспониране.

ПРИЕ НАСТОЯЩАТА ПРЕПОРЪКА:

При транспонирането на [изискванията, въведени с] член 29 от Директива (ЕС) 2023/1791 в своето национално законодателство държавите членки следва да се водят от насоките за тълкуване в приложението към настоящата препоръка.

([1]) Директива 2012/27/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. относно енергийната ефективност, за изменение на директиви 2009/125/ЕО и 2010/30/ЕС и за отмяна на директиви 2004/8/ЕО и 2006/32/ЕО (ОВ L 315, 14.11.2012 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2012/27/oj).

([2]) Директива (ЕС) 2023/1791 на Европейския парламент и на Съвета от 13 септември 2023 г. за енергийната ефективност и за изменение на Регламент (ЕС) 2023/955 (ОВ L 231, 20.9.2023 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj).

Съставено в Брюксел на 13 септември 2024 година.

За Комисията
Kadri SIMSON
Член на Комисията

ПРИЛОЖЕНИЕ

1. **ВЪВЕДЕНИЕ**

С настоящите насоки се предоставя ръководство за държавите членки за начина на тълкуване на член 29 от Директива (ЕС) 2023/1791 при транспонирането му в националното законодателство. В сравнение с Директива 2012/27/ЕС в Директива (ЕС) 2023/1791 се засилват мерките, свързани с подкрепата за развитието на пазара на енергийни услуги в държавите членки.

Обвързващото тълкуване на законодателството на Съюза обаче е от изключителната компетентност на Съда на Европейския съюз.

2. **ПРАВЕН КОНТЕКСТ И КОНТЕКСТ НА ПОЛИТИКАТА**

В Директива (ЕС) 2023/1791 се признава важната роля, която енергийните услуги могат да изпълняват за подобряване на енергийната ефективност и за стимулиране на декарбонизацията. Енергийните услуги могат да мобилизират техническия и финансовия капацитет на трети страни, обикновено специализирани доставчици на енергийни услуги, за постигане на икономии на енергия и финансови икономии по икономически ефективен начин чрез подобряване на енергийните характеристики в обектите на потребителя на енергия. Енергийните услуги могат да бъдат особено полезни, когато вътрешното изпълнение на мерки за енергийна ефективност от самия потребител е трудно или дори невъзможно, независимо от причината.

През последните десетилетия в държавите членки възникнаха в значителна степен неоднородни и различни по форма енергийни услуги ([1]). Определението за енергийни услуги в Директива (ЕС) 2023/1791 е много широко и обхваща всички различни форми. Сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат може да се разглежда като специфична и изключително широкообхватна форма на енергийна услуга. Съществуват три основни предимства на използването на сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат като ефективен начин за постигане на подобрения на енергийната ефективност: инвестициите за подобряване на енергийната ефективност се финансират директно от спестяване на разходи за енергия;

— икономиите на енергия и спестяването на разходи се гарантират при определени условия от доставчика на услуги, който поема рисковете, свързани с изпълнението на строителните работи и технологиите;

— доставчикът на услуги притежава обширен експертен опит за оптимален избор на технически и/или финансови решения.

Член 29 има двояка цел: да се улесни развитието на пазара на енергийни услуги чрез създаване на благоприятни условия за операторите на пазара (1) и да се насърчи използването на енергийни услуги от публичния сектор. Последната цел следва логиката на Директива (ЕС) 2023/1791, която отрежда на публичния сектор водеща роля в областта на енергийната ефективност. Изискването да се използва сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат при саниране на сградите на публичните органи има за цел да се създадат полезни взаимодействия със съответните разпоредби по член 6 и да се позволи тяхното изпълнение на място.

Член 29 следва да се разглежда във връзка със следните членове от Директива (ЕС) 2023/1791:

— членове 5, 6 и 7: енергийните услуги и сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат са особено подходящи за извършване на дейности за подобряване на енергийната ефективност в публичния сектор. Обширният експертен опит и гарантираното изпълнение, предоставени от доставчиците на услуги, осигуряват ефективността на инвестициите. Възможността за финансиране от страна на трети лица с изплащане на първоначалните инвестиционни разходи чрез спестяване на разходи за енергия позволява проектите да се осъществяват дори при недостиг на публични средства, а възможността за третиране на задбалансовите позиции на договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат дава възможност да се запази равновесието на публичните сметки. По тези причини с Директива (ЕС) 2023/1791 се създават полезни взаимодействия между съответните разпоредби, свързани с енергийните услуги, и водещата роля на публичния сектор в областта на енергийната ефективност. По-специално, член 29, параграфи 4 и 5 са насочени към насърчаване на сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат от публичните органи при санирането на големи сгради, което е свързано със задълженията, предвидени в членове 5 и 6. Освен това с член 7, параграфи 7 и 8 се изисква процедурите за възлагане на обществени поръчки да осигуряват възможност за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат и механизми за финансиране от страна на трети лица и да се отстранят регулаторните и нерегулаторните пречки, които биха могли да възпрепятстват тази възможност. Накрая, държавите членки трябва да гарантират, че възлагащите органи и възложителите извършват оценка на това доколко е осъществимо сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат, когато възлагат договори за услуги със значително енергийно съдържание;

([1]) Повече информация е достъпна на адрес:https://e3p.jrc.ec.europa.eu/node/190 и в доклада: https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118815.

— членове 8, 9 и 10: във връзка със схемата за задължения за енергийна ефективност (СЗЕЕ) доставчиците на енергийни услуги могат ефективно да стимулират развитието на пазарите за енергийна ефективност, като осигуряват предоставянето на бели сертификати в замяна на подобрения на енергийната ефективност. Такива бели сертификати могат да бъдат закупени от задължените страни по ЕЕОС, за да изпълнят задължението си за постигане на годишни икономии на енергия при крайното потребление;

— член 11: съгласно член 11, параграф 10 предприятията, които са сключили дългосрочен договор за спестяване на енергия с гарантиран резултат, се освобождават от задължението за извършване на обследване за енергийна ефективност или за създаване на система за енергийно управление, при условие че този договор урежда необходимите елементи от системата за енергийно управление и че отговаря на изискванията, посочени в приложение XV. Освен това разпоредбите, насочени към изпълнението на препоръките от обследванията за енергийна ефективност и оповестяването на данни от тях, допринасят за развитието на енергийните услуги. По-специално в член 11, параграф 5 се посочва, че обследванията за енергийна ефективност не трябва да включват клаузи, които да препятстват изпращането на констатациите от обследването на квалифициран или акредитиран доставчик на услуги за енергийна ефективност, при условие че клиентът не възразява.

3. **ОПРЕДЕЛЕНИЯ В ДИРЕКТИВА (ЕС) 2023/1791**

Определенията на следните термини, посочени в член 2, точки 11, 29 и 33 от Директива (ЕС) 2023/1791, са най-подходящи за тълкуването на член 29:

Услуга за енергийна ефективност

„Услуга за енергийна ефективност“ означава материалната изгода, полза или стока, получени при съчетаване на енергията с технология за енергийна ефективност или с действие, което може да обхваща експлоатацията, поддръжката и контрола, необходими за осъществяване на услугата, която се предоставя въз основа на договор и е доказано, че при нормални обстоятелства води до подлежащо на проверка и измерване или на оценка подобряване на енергийната ефективност или до икономии на първична енергия.

Доставчик на услуги за енергийна ефективност

„Доставчик на услуги за енергийна ефективност“ означава физическо или юридическо лице, което предоставя услуги за енергийна ефективност или мерки за подобряване на енергийната ефективност в инсталация или помещения на краен клиент.

Сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат

„сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат“ означава споразумение между бенефициера и доставчика на мярка за подобряване на енергийната ефективност, която е обект на проверки и наблюдение по време на целия срок на договора, като съгласно това споразумение инвестициите (извършената работа, доставките или услугите), вложени в тази мярка, се изплащат по отношение на договорно гарантирано равнище на подобряване на енергийната ефективност или друг договорен критерий във връзка с енергийните характеристики, например финансови икономии;

Терминът „ДПУЕЕ“ не е определен в член 2, но в няколко разпоредби и съображения на Директива (ЕС) 2023/1791 се правят препратки към ДПУЕЕ, като „ДПУЕЕ“ е общоприето съкращение на „дружество за предоставяне на услуги за енергийна ефективност“. Това разбиране се подкрепя в съображение 46, като се изписва пълният термин и се включва съкращението му в скоби: „дружества за предоставяне на услуги за енергийна ефективност (ДПУЕЕ)“.

4. **ЗАДЪЛЖЕНИЯ ПО ЧЛЕН 29**

Съгласно член 29 от държавите членки се изисква да приложат подбран брой мерки на политиката, които да стимулират използването на услуги за енергийна ефективност от страна на потребителите на енергия от всички сектори.

Тъй като определението за услуги за енергийна ефективност в Директива (ЕС) 2023/1791 е широкообхватно, то включва всички различни форми на услуги за енергийна ефективност на европейския пазар.

Разпоредбите на член 29, които трябва да се прилагат от държавите членки, са изброени в таблица 1.

Таблица 1

Преглед на разпоредбите на член 29, които трябва да се прилагат от държавите членки.

	Цел на разпоредбата		
Държавите членки...	Създаване на благоприятна рамка за пазарите на услуги за енергийна ефективност	Увеличено и подобрено използване на услуги за енергийна ефективност от публичните органи	Премахване на пречките пред достъпа до услуги за енергийна ефективност
…насърчават / подкрепят / уведомяват за…	Договори за услуги за енергийна ефективност с клаузи за гаранция за изпълнение [параграф 1, буква а)]. Финансови инструменти в подкрепа на проекти за енергийна ефективност [параграф 1, буква б)]. Списък на квалифицирани и/или сертифицирани доставчици на услуги за енергийна ефективност [параграф 1, буква в) и параграф 3]. Методики за измерване и проверка и схеми за осигуряване на качеството [параграф 1, буква г)]. Точки за контакт [параграф 6, буква а)].	Примерни договори, съобразени с насоките на Евростат [параграф 5, буква а)]. Най-добри практики при сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат [параграф 5, буква б)]. Бази данни с текущи и изпълнени проекти за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат [параграф 5, буква в)].	Премахване на регулаторните и нерегулаторните пречки [параграф 6, буква б)].
…насърчават…	Разработване на етикети за качество [параграф 2].		
…гарантират…	Създаване на консултативни органи и независими пазарни посредници [параграф 6, буква в].	Използване на възможността за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат при санирането на големи сгради, когато е технически и икономически осъществимо [параграф 4] Оценки на осъществимостта на използването на възможността да се сключват договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат по отношение на санирането на големи нежилищни сгради [параграф 4]	Предотвратяване на възпрепятстващите дейности на енергоразпределителните предприятия, операторите на разпределителни системи и предприятията за продажба на енергия на дребно [параграф 8].
…могат…		Насърчаване на комбинирането на сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат с разширени услуги за енергийна ефективност [параграф 4].	Създаване на отделен механизъм или определяне на омбудсман с цел ефикасно извънсъдебно решаване на спорове [параграф 7].

4.1. **Задължения, свързани със създаването на благоприятна рамка за пазарите на услуги за енергийна ефективност**

Повечето изисквания в член 29 се отнасят до мерки на политиката, които имат за цел да подобрят прозрачността на пазара и да улеснят достъпа на потенциалните потребители на енергия до услуги за енергийна ефективност, като същевременно се премахнат пречките пред развитието на пазара на услуги за енергийна ефективност ([2]). В параграф 1 се подчертава, че подобреният достъп до пазарна информация е от особено значение за малките и средните предприятия (МСП), за да могат да приемат оферти за услуги за енергийна ефективност ([3]). Освен това с член 29, параграф 5 се изискват допълнителни мерки специално по отношение на публичния сектор (вж. глава 4.2. от настоящите насоки).

4.1.1. *Ефективни мерки за информиране и разпространение на информацията*

4.1.1.1. Правна уредба

В член 29, параграфи 1, 3 и 6 се изисква държавите членки да направят публичната информация относно договорите за услуги за енергийна ефективност, финансовите инструменти, квалифицираните или сертифицираните доставчици на услуги за енергийна ефективност, методиките за измерване и проверка, консултативните органи и етикетите за качество лесно достъпна чрез специални уебсайтове, насоки и наръчници.

4.1.1.2. Насоки

За да се засили ефективността на тези разпоредби, могат да се предвидят допълнителни мерки на политиката, които да улеснят достъпа до тази информация за целевите групи, когато те действително вземат решение за извършване на инвестиции в икономии на енергия. Тези мерки могат да включват например:

— мерки, чрез които **информацията за услугите за енергийна ефективност се свързва пряко с обследванията за енергийна ефективност.** Такава информация може да бъде включена в образеца на доклада от обследването. Освен това е полезно, ако докладът от обследването съдържа информация за квалифицирани или сертифицирани доставчици на услуги за енергийна ефективност и за консултантски услуги;

— по подобен начин по схемите за публично подпомагане за обследвания за енергийна ефективност в сектори, които не са обхванати от задължението по член 11, може да се изисква **задължителна информация за възможността за услуги за енергийна ефективност** като условие за финансиране;

— в **сектора на жилищните сгради** центровете за консултации в областта на енергията, като например звената за обслужване на едно гише, биха могли все повече да включват информация за услугите за енергийна ефективност в своите консултантски услуги.

4.1.2. *Специализирани услуги за улесняване и консултиране*

4.1.2.1. Правна уредба

В сравнение с Директива 2012/27/ЕС с член 29, параграф 6, буква в) от Директива (ЕС) 2023/1791 се засилва изискването държавите членки да създават и засилват ролята на консултативни органи и независими пазарни посредници, за да се стимулира развитието на пазарите на услуги за енергийна ефективност.

Консултативните органи и независимите посредници могат да улеснят използването на услуги за енергийна ефективност, например чрез разработване на модели на изпълнение или чрез оказване на помощ при подготовката и провеждането на процедури за възлагане на обществени поръчки. ([4])

([2]) Списъкът с примери за пречки може да бъде разгледан тук: https://doi.org/10.1016/j.enpol.2017.04.023.

([3]) Липсата на прозрачност на пазара обикновено се разглежда като една от основните пречки за развитието на услугите за енергийна ефективност в държавите членки. В проучване, проведено в рамките на проекта „QualitEE“ през 2019 г., 55 % от запитаните определят сложността на концепцията, както и липсата на информация, като основни пречки, които възпрепятстват клиентите да използват възможността за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат. Подобни са резултатите и по отношение на пазара на енергоснабдяването, като 52 % от запитаните заявяват, че липсата на информация е основната пречка за укрепване на пазара (QualitEE-Project, Driving Investment in Energy Efficiency Services Through Quality Assurance, Final Report (Проект „QualitEE“, Стимулиране на инвестициите в услуги за енергийна ефективност чрез осигуряване на качество), окончателен доклад, декември 2020 г.). Проучването включва резултати от следните държави: Австрия, Белгия, България, Германия, Гърция, Испания, Италия, Латвия, Нидерландия, Обединеното кралство, Португалия, Словакия, Словения, Франция и Чешката република.

([4]) Bleyl J. W. et al., 2014a: ESCo Project and Market Development: A Role for "Facilitators" to Play, Including national perspectives of Task 16 experts, IEA DSM Task 16 (Проекти на дружества за предоставяне на енергийни услуги и развитие на пазара: ролята на посредници, включително национални гледни точки на експертите по задача 16, Международна агенция по енергетика — Управление на енергопотреблението, задача 16).

Изискването в член 29, параграф 6, буква в) се основава на наблюдението, потвърдено в последния доклад на JRC ([5]), че държавите членки или пазарните сегменти, в които услугите за улесняване са добре установени и лесно достъпни, отбелязват по-добро развитие на пазарите на услуги за енергийна ефективност. ([6])

4.1.2.2. Насоки

По-долу са посочени примери за това как държавите членки биха могли да изпълнят изискването за създаване и засилване на ролята на консултативни органи и независими пазарни посредници:

— създаване на консултантски центрове за услуги за енергийна ефективност чрез разширяване на **задачите на съществуващи енергийни агенции или звена за обслужване на едно гише** ([7]);

— **предоставяне на безвъзмездни средства за подпомагане на разработването на проекти за посреднически услуги**, които подпомагат разработването на конкретни проекти за услуги за енергийна ефективност, включително за изготвяне на документация за обществени поръчки, надзор на процедурата за възлагане или мониторинг на изпълнението на проекта ([8]) в съответствие с приложимите правила за държавната помощ;

— **създаване на специфични консултантски програми за публичния сектор:** тези програми могат да бъдат много ефективни, особено за общинския сектор, където много отговарящи за вземане на решения лица нямат достатъчно познания за разработването и изпълнението на проекти за услуги за енергийна ефективност. Освен това в повечето регионални администрации и централни правителства са много необходими целенасочени консултации относно практическото прилагане на услугите за енергийна ефективност ([9]).

4.1.3. *Квалификация, осигуряване на качеството и сертифициране*

4.1.3.1. Правна уредба

В член 29, параграф 2 се посочва, че държавите членки следва да насърчават разработването на етикети за качество, които се основават на европейски или международни стандарти, когато е приложимо ([10]).

Освен това съгласно член 29, параграф 3 държавите членки трябва да разпространяват информация за квалифицираните доставчици на услуги за енергийна ефективност, като оповестяват публично и актуализират редовно списък на наличните доставчици на услуги за енергийна ефективност, включително на техните квалификации или сертификати в съответствие с член 28 от Директива (ЕС) 2023/1791. Вместо това държавите членки могат да осигурят интерфейс, чрез който доставчиците на услуги за енергийна ефективност да могат да предоставят тази информация сами.

([5]) https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC133984

([6]) Значението на лесния достъп до услуги за улесняване на развитието на пазарите на услуги за енергийна ефективност се потвърждава от опита на няколко държави от ЕС (например Австрия, Германия, Испания, Словения и Чешката република). Понастоящем като посредници действат предимно енергийни агенции на регионално, местно и национално равнище, наред с малки консултантски фирми по енергийна ефективност, дружества за обследване за енергийна ефективност или някои правни съветници, които предлагат част от услугите си в сътрудничество с опитни консултанти в областта на услугите за енергийна ефективност.

([7]) За повече информация вж.: https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC124675

([8]) Програмата ELENA показа, че безвъзмездните средства за техническа помощ за услуги за улесняване са добро средство за преодоляване на пречките пред разработването на проекти, които са особено значими на прединвестиционния етап. Поради това се препоръчва държавите членки да възпроизведат подхода на програмата ELENA. Подробни насоки, свързани с финансовите инструменти и техническата помощ, които трябва да бъдат осигурени от държавите членки, са включени в препоръката относно член 30 (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32023H01553).

([9]) и 5) относно ролята на публичните органи, свързана със стимулирането на пазарите на услуги за енергийна ефективност в държавите членки.

([10]) Най-важните стандарти, свързани с осигуряването на качеството и квалификацията на услугите за енергийна ефективност и доставчиците на услуги за енергийна ефективност, са следните: EN 17669:2022 (Договор за енергийните характеристики. Минимални изисквания); IPMVP (Международен протокол за измерване и проверка на ефективността) и ISO 50046 (измерване и проверка на икономиите на енергия); EN 16247-1 и ISO 50002 (стандарти за качество за обследване за енергийна ефективност).

Тези разпоредби са насочени към отбелязаната пречка, свързана с липсата на доверие в ефективността на услугите за енергийна ефективност. ([11]) Много потребители на енергия все още не вярват на обещанията по отношение на услугите за енергийна ефективност, като същевременно не желаят или не са в състояние да прилагат икономически осъществими мерки за енергийна ефективност със собствени инвестиции.

4.1.3.2. Насоки

Въпреки че изискванията на член 29, параграфи 2 и 3 вече се съдържаха в член 18 от Директива 2012/27/ЕС, почти не съществуват етикети за качество на услугите за енергийна ефективност. Освен това в случаите, когато вече съществуват етикети за качество, осведомеността за тях сред потребителите и доставчиците на енергия е ниска ([12]).

За да се гарантира развитието и успешното използване на етикетите за качество на пазара, държавите членки биха могли да обмислят прилагането на редица мерки, съдържащи по-специално следните елементи:

— **създаване на национална платформа**, в която всички заинтересовани групи могат да си сътрудничат за създаване на национална схема за осигуряване на качеството или „етикет за качество“ за услугите за енергийна ефективност. Тъй като в много държави членки доставчиците на услуги за енергийна ефективност не са достатъчно подготвени и организирани, за да разработят сами ефективни схеми за осигуряване на качеството на услугите за енергийна ефективност, публичните органи следва да обмислят поемането на водещата роля, например чрез енергийни агенции. Независимо дали схемите са създадени от самия сектор или от публичните органи, за постигането на надеждност и доверие в пазара те във всички случаи следва да бъдат проверявани, признавани и популяризирани от съответните органи;

— подпомагане на разработването на **технически критерии за качество на услугите за енергийна ефективност**. Въпреки че сред експертите съществува общо разбиране за основните елементи, определящи качеството на проектите за услуги за енергийна ефективност, очевидно не всички тези елементи са еднакво важни за всеки пазарен сегмент във всички държави членки. Поради това всяка държава членка може да определи набор от критерии за качество на услугите за енергийна ефективност, като включи всички заинтересовани страни на пазара и се позове на действащите европейски или международни стандарти, като например EN 17669:2022 (Договор за енергийните характеристики. Минимални изисквания); IPMVP (Международен протокол за измерване и проверка на ефективността) и ISO 50046 (измерване и проверка на икономиите на енергия). Държавите членки могат да си сътрудничат и да получат подкрепа от специални проекти, финансирани от ЕС, с цел обмен на добри практики и определяне на общи критерии за качество ([13]). Критериите за качество спомагат за формирането на отношенията между доставчика на услуги за енергийна ефективност и потребителя на енергия, като по този начин се намаляват разходите по операцията и рискът от неуспех на проекта;

— **подобряване на качеството на услугите.** По принцип етикетът за качество може да се отнася до услугите за енергийна ефективност или до доставчиците на услуги за енергийна ефективност. Техническият капацитет на доставчика на услуги за енергийна ефективност може да бъде доказан чрез достатъчен брой висококачествени представителни проекти, оценени в съответствие с определените технически критерии за качество. Важно е обаче националните схеми за етикетиране да не създават пречки за навлизане на доставчиците на услуги за енергийна ефективност от други държави членки. Поради тази причина, в случай че етикетът за качество се превърне в условие за предоставяне на услуга, етикетите, издадени в друга държава членка, следва да бъдат признавани, когато е уместно, в съответствие с приложимото право на Съюза, свързано с услугите, при условие че се основават на равностойни или общи критерии за качество, включително тези, произтичащи от европейските стандарти, изброени в буква б);

([11]) Проучване, осъществено в рамките на проекта „QualitEE“ през 2019 г., показва, че 55 % от заинтересованите страни считат, че липсата на доверие в сектора на доставчиците на услуги за енергийна ефективност е основна пречка за практическото прилагане на възможността за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат. Според същото проучване по-голямата част от запитаните изразяват мнение, че повече информация и по-високо качество на услугите потенциално биха повишили доверието на клиента и съответно биха увеличили търсенето. Като цяло интервюираните заинтересовани страни подкрепиха идеята за разработване и прилагане на системи за осигуряване на качеството, за да се преодолее очевидната липса на доверие в доставчиците на услуги за енергийна ефективност, съчетана със слабо търсене от страна на клиентите. (QualitEE-Project, Driving Investment in Energy Efficiency Services Through Quality Assurance, Final Report, December 2020 (Проект „QualitEE“, Стимулиране на инвестициите в услуги за енергийна ефективност чрез осигуряване на качеството, окончателен доклад, декември 2020 г.) Проучването включва резултати от следните държави: Австрия, Белгия, България, Германия, Гърция, Испания, Италия, Латвия, Нидерландия, Обединеното кралство, Португалия, Словакия, Словения, Франция и Чешката република.

([12]) Съществува ограничен опит относно въздействието на етикетите за качество върху пазарите на услуги за енергийна ефективност. Преглед на опитите в различни държави да се въведат етикети за качество за услугите за енергийна ефективност или за доставчиците на услуги за енергийна ефективност може да бъде намерен в докладите за отделните държави по проекта „QualitEE“: https://qualitee.eu/publications/business-cases-for-national-quality-assurance-schemes-for-energy-efficiency-services/.

([13]) Разработването на критерии за качество на услугите за енергийна ефективност може да се основава на обширната основа, която вече е изградена в рамките на различни проекти на ЕС, като например проекта „QualitEE“, Guidelines for European Technical Quality Criteria for Energy Efficiency Services (Насоки за европейски критерии за техническо качество на услугите за енергийна ефективност), март 2020 г., https://qualitee.eu/publications/guidelines-of-european-quality-criteria/.

— **подпомагане на икономически ефективен процес на осигуряване на качеството:** на недоразвити пазари разходите за процеса на осигуряване на качеството могат да бъдат пречка за участниците на пазара. Поради това се препоръчва част от тези разходи да се поемат чрез публични средства в съответствие с приложимите правила за държавна помощ или за осигуряването на качеството да отговаря публична институция;

— осигуряване на публична подкрепа за навлизането на схемата за осигуряване на качество на пазара, като се използва следният набор от мерки:

i) осъществяване на дейности за повишаване на осведомеността във връзка с дейностите по разпространение, които се изискват съгласно член 29, параграф 1;

ii) използване на критерии за качество, свързани с доставчиците на услуги за енергийна ефективност, в публичните схеми за субсидиране;

iii) прилагане на схеми за осигуряване на качество в публични търгове и предоставяне на обучение на публичните органи за това как да интегрират техническите критерии за качество в спецификациите на обществените поръчки, включително в контекста на прилагането на член 29, параграфи 4 и 5, както е описано в раздел 4.2. от настоящите насоки.

4.2. Задължения, свързани с увеличеното и по-добро използване на услугите за енергийна ефективност от страна на публичните органи

4.2.1. *Правна уредба*

Съгласно член 29, параграф 4 държавите членки трябва да насърчават и гарантират, когато е технически и икономически осъществимо, използването на възможността за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат при саниране на големи сгради (над 750 m^2), които се притежават от публични органи ([14]). Поради това държавите членки трябва да гарантират, че публичните органи извършват оценка на осъществимостта на услуги за енергийна ефективност, основани на резултатите, по отношение на предвидени проекти за саниране на нежилищни сгради. Държавите членки могат да насърчават публичните органи да комбинират сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат с разширени услуги за енергийна ефективност, включително реакция от страната на потреблението и акумулиране на енергия.

Освен това с член 29, параграф 5, чието съдържание вече беше част от Директива 2012/27/ЕС, се изисква държавите членки да подкрепят публичния сектор при приемането на оферти за услуги за енергийна ефективност чрез осигуряване на примерни договори, съобразени с насоките на Евростат ([15]), и чрез споделяне на информация относно текущи и изпълнени проекти за услуги за енергийна ефективност в публичния сектор, които представляват добри практики.

4.2.2. *Извършване на оценка на осъществимостта на използването на услуги за енергийна ефективност, основани на резултатите*

Прилагането на член 29, параграф 4 ще спомогне за постигане на целта за намаляване на крайното потребление на енергия на публичните органи, посочена в член 5, и за изпълнението на задължението за саниране до характеристики на сгради с близко до нулево нетно потребление на енергия за сградите на публичните органи, посочено в член 6 от Директива (ЕС) 2023/1791. За целта обаче ще е необходимо да се излезе извън рамките на настоящата стопанска дейност и да се премине към област, в която няма голям опит с използването на модела на ДПУЕЕ (основно саниране, строителни работи от типа „външни ограждащи елементи на сградата“). Поради това, ако се прилагат ефективно по места, разпоредбите на член 29 следва да улеснят това по-рисково и по-сложно развитие на стопанската дейност. Ако това е технически и икономически осъществимо, услугите за енергийна ефективност, основани на резултатите, като например сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат, следва да се използват за саниране на целия обществен сграден фонд. Проучването за осъществимост, изисквано съгласно член 29, параграф 4 за нежилищни сгради, ще бъде предпочитаният инструмент за разграничаване на жизнеспособните от нежизнеспособните случаи. Въвеждането на прилагане на задължителната оценка за осъществимост на сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат по отношение на нежилищните сгради е обосновано от факта, че такива сгради преобладават в сградния фонд, притежаван от публичните органи, докато възможността за изключване на социалните жилища от обхвата на задължението за саниране съгласно член 6 би направила задължителната оценка фактически неприложима за обществените социални жилища.

([14]) Подробно описание на термина „публични органи“ е включено в насоките относно член 5.

([15]) Насоки на Евростат, Записване на договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат в сметките на държавното управление: https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1015035/7959867/Eurostat-Guidance-Note-Recording-Energy-Perform-Contracts-Gov-Accounts.pdf/.

4.2.3. *Насоки*

Оценката за осъществимост на услугите за енергийна ефективност, основани на резултатите, може да бъде включена в инструменти за дългосрочно планиране, като например планове за декарбонизация или за устойчиво развивана енергия, които трябва да бъдат разработени от регионалните и местните органи в съответствие с член 5, параграф 6 от Директива (ЕС) 2023/1791. Такива планове следва да включват анализ на портфейла и пътна карта за саниране на обществения сграден фонд, която да включва не само основното саниране, но и инвестициите за текущи ремонти и подобрения според нуждите на отделните сгради. Разбира се, обхватът на пътната карта за саниране следва да бъде насочен към постигане на целите на политиката по отношение на икономиите на енергия (член 5 от Директива (ЕС) 2023/1791), процента на саниране (член 6 от Директива (ЕС) 2023/1791) и намаляването на емисиите. Това следва да бъде включено и в националните планове за саниране на сгради, както е посочено в член 3 и приложение II към Директива (ЕС) 2024/1275 на Европейския парламент и на Съвета ([16]).

На фигура 1 е показано как пътната карта за саниране може да послужи като основа за оценката за осъществимост на услугите за енергийна ефективност, основани на резултатите. Като първа стъпка публичният орган може да пожелае да приложи вътрешно изпълнение чрез традиционен договор за услуги и строителство, за което се изискват достатъчно финансови ресурси и вътрешен персонал. . Много публични органи обаче изпитват недостиг на човешки ресурси, организационни затруднения и финансови ограничения, които обикновено затрудняват (или дори правят невъзможно) изпълнението на целия списък с проекти за саниране със собствени ресурси. В този контекст човешките ресурси са не само експерти в отдела за планиране, но и експерти по оптималната експлоатация и поддръжка на сградите с оглед на практическото реализиране на планираните икономии на енергия.

([16]) Директива (ЕС) 2024/1275 на Европейския парламент и на Съвета от 24 април 2024 година относно енергийните характеристики на сградите (ОВ L, 2024/1275, 8.5.2024.

Фигура 1

Оценка за осъществимост на проекти за услуги за енергийна ефективност, основани на резултатите, въз основа на дългосрочно планиране на санирането

При оценката за осъществимост на сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат следва да се вземат предвид следните аспекти:

— характеристиките на сградата и особено нейното потребление на енергия (и нивата на емисиите на парникови газове, ако следва да бъдат обхванати от сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат) и условията за енергоснабдяване (например споразумение за закупуване на електроенергия, ако има такова). Потенциалните икономии на енергия следва да са достатъчни, за да направят договора икономически жизнеспособен и да оправдаят инвестициите;

— характеристиките на санирането (цели, нужди, бюджетни ограничения, времева рамка), и по-специално ако предвиденото саниране първоначално не включва мерки за енергоспестяване (например пребоядисване на фасадата), тъй като такова саниране е възможност за подобряване на енергийните характеристики на сградата (например подобряване на изолацията);

— определяне на съответната страна (външна или вътрешна), която да извърши оценката за осъществимост.

Като цяло ситуациите, които напълно изключват използването на възможността за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат, са редки и се дължат главно на процедурни пречки, например при тръжни процедури (такива пречки обаче следва да бъдат постепенно премахнати въз основа на член 29, параграф 6, буква б) от Директива (ЕС) 2023/1791), или на незрялост на пазара, в резултат на което даден търг или покана за представяне на проект са неуспешни поради това, че на пазара липсват доставчици във връзка със сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат. Сложността на проекта и дългият срок на възвръщаемост обаче (например в случай на основно саниране до характеристики на сгради с близко до нулево нетно потребление на енергия) също могат да бъдат пречка за използването на възможността за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат.

Възпиращият фактор при тръжните процедури за доставчици на услуги за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат, за който често се съобщава от участниците на пазара, се състои в недостатъчност на включената в тръжните спецификации информация, която би позволила на участниците да представят оферти. Всъщност изготвянето на договор за спестяване на енергия с гарантиран резултат изисква задълбочен анализ на съответната сграда и начините на използване на енергия в нея. Поради това за изготвянето на документацията за обществени поръчки следва да бъдат предвидени достатъчно време и експертен персонал, като при необходимост се прибягва до външни експерти или до съвместно закупуване (например използване на централни органи за покупки).

Въпреки че не съществуват строги технически или икономически критерии за изключване на използването на възможността за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат за саниране на обществени сгради, оценката за осъществимост може да включва по-специално следните водещи въпроси:

— **достатъчно голям ли е проектът за саниране?** За услугите за енергийна ефективност, основани на резултатите, се изисква определена минимална стойност на договора или големи абсолютни икономии на енергия, така че икономиите да могат да покрият всички разходи, включително разходите по операцията. ([17]), тъй като доставчиците на услуги за енергийна ефективност трябва да покрият от очакваните приходи не само разходите по проекта, но и разходите по тръжната процедура и други разходи по операцията;

— **възможно ли е да бъдат обединени проекти за саниране, които първоначално са оценени като твърде малки?** Ако се групират малки самостоятелни проекти за саниране, те могат да станат привлекателни за проекти за услуги за енергийна ефективност, основани на резултатите. Групирането на проекти обикновено е по-лесно, ако сградите или съоръженията принадлежат на един и същ собственик, ако са в непосредствена близост и ако структурата на използване е сходна (например училища);

— **очаква ли се сградата или съоръжението да се използват от публичния орган през целия предвиден срок на договора?** Договорът за спестяване на енергия с гарантиран резултат представлява услуга, предоставяна от доставчика на услуги за енергийна ефективност в продължение на няколко години ([18]) във връзка с една или повече сгради или съоръжения, като за клиента често е неизгодно да прекрати договора предсрочно;

— **съществува ли възпрепятстващ договор за експлоатация и поддръжка за сградата?** При договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат експлоатацията и поддръжката на сградните инсталации обикновено са част от пакета от услуги и са отговорност на доставчиците на услуги за енергийна ефективност. Опитът показва, че ако съществува дългосрочен договор за експлоатация и поддръжка с друг доставчик на услуги, който не може да бъде прекратен, би било много трудно да се определят ясни граници между двамата доставчици на услуги, което може значително да усложни изпълнението на проекта за услуги за енергийна ефективност;

([17]) Не съществува точна минимална стойност на договора за услугите за енергийна ефективност, основани на резултатите. Конкретно по отношение на договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат в някои случаи се посочва минимален диапазон от 300 000 до 500 000 EUR. Стойността на договора е общата сума на плащанията за възнаграждение на доставчика на услуги за енергийна ефективност през целия срок на договора и следователно зависи от размера на годишното плащане, от една страна, и от срока на договора, от друга страна. В известна степен минималната стойност на договора може да бъде изведена от текущата обща сметка за енергия на клиента, за която често се посочват суми от поне 200 000 до 300 000 EUR.

([18]) Обичайните срокове на договорите варират между 7 и 15 години. В отделни случаи обаче вече са реализирани проекти със значително по-дълъг срок на договора — до 30 години, по-специално във връзка с проекти за основно саниране.

— **налични ли са методики за измерване и проверка и могат ли те да бъдат приложени на разумна цена?** По отношение на услугите за енергийна ефективност, основани на резултатите, са необходими значителни усилия за измерване или оценка на ефективността ([19]) чрез методики за измерване и проверка, тъй като възнаграждението зависи от измерената ефективност. Разходите за измерване и проверка следва да бъдат в разумна степен пропорционални на постижимите икономии на разходи или други приходи от проекта. ([20])

В допълнение към посочените по-горе в букви а)—д) въпроси относно осъществимостта, които в повечето случаи са от съществено значение за изпълнението на услуга за енергийна ефективност, основана на резултатите, **съществуват още няколко ограничителни фактора**. Тези фактори не водят до принципна невъзможност за изпълнение на проект за услуга за енергийна ефективност, основана на резултатите, но трябва да бъдат взети под внимание. Те не следва да се използват като критерии за изключване при оценката за осъществимост, но могат да се прилагат като допълнителни параметри за реалистична оценка на цялостното положение. Най-важните ограничаващи фактори са:

— **основно саниране:** досега основно саниране е извършено като част от услуга за енергийна ефективност, основана на резултатите, само при няколко проекта. Това може да се обясни с факта, че за по-големите инвестиционни разходи обикновено са необходими срокове на договорите от над 15 години. Освен това проектите за основно саниране често се съчетават с инвестиционни субсидии, а достъпът до инвестиционни субсидии при проектите за услуги за енергийна ефективност, основани на резултатите, може да е по-сложен отколкото при вътрешно изпълнение. ([21]) За да се преодолее тази пречка, механизмите за финансиране, които позволяват съчетаване на държавни субсидии с частно финансиране, биха могли да бъдат интересен вариант, особено за покриване на допълнителния риск, свързан с дългосрочния договор за гаранция за изпълнение, който частният сектор може да не е склонен да покрие. Чрез финансиране по линия на политиката на сближаване може да се съчетаят безвъзмездни средства и финансови инструменти в подкрепа на използването за основно саниране на възможността за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат. Информационният документ на fi-compass относно изпълнението на проекти за енергийна ефективност чрез сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат с финансови инструменти на ЕФРР в Полша ([22]) е приложим до голяма степен и в други държави членки и е подходящ за различни видове сгради, включително обществени, използвани за търговски цели или многофамилни жилищни сгради;

— **съответствие с насоките на Евростат** ([23])**:** ако даден проект за енергийни услуги, основан на резултатите, не отговаря на изискванията на насоките на Евростат относно записването на договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат в сметките на държавното управление, все пак проектът може да бъде подходящ, но се загубва предимството, че инвестицията не се отчита или не се отчита изцяло за държавния дълг и дефицит. ([24])

Като цяло оценката за осъществимост следва да служи за филтриране на случаите, в които първоначалните технически условия или институционалната структура правят изпълнението на проект за услуги за енергийна ефективност, основани на резултатите, икономически неизгодно. Проектите за саниране, които не са преминали успешно оценката за осъществимост, ще трябва да бъдат реализирани чрез вътрешно изпълнение, а именно чрез използване на традиционна обществена поръчка за възлагане на договор за строителство или ремонтни дейности. От друга страна, проектите, които първоначално са били предназначени за вътрешно изпълнение, сега могат да бъдат пренасочени за изпълнение чрез използване на услуги за енергийна ефективност, основани на резултатите. За проектите за саниране, които са преминали успешно оценката за осъществимост — а именно проекти, които са достатъчно големи (самостоятелни или групирани проекти), имат достатъчно дълги периоди на планирано използване, нямат възпрепятстващи договори за текуща експлоатация и поддръжка и за които могат да се прилагат утвърдени методи за измерване и проверка — публичният орган следва да изготви подходящ проект за

([19]) При договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат най-важният критерий за ефективност е постигнатата икономия на енергия.

([20]) Съществуват няколко примера, при които наличните методики за измерване и проверка могат да бъдат трудни за прилагане или много скъпи в сравнение с общата сума по договора, като например проекти за саниране на много сложни сгради (напр. болници) или проекти, при които използването след санирането се различава много от това преди санирането. Общо правило за тази оценка обаче не съществува, поради което оценката за всеки отделен случай следва да се извършва от квалифициран експерт.

([21]) Съществуват обаче няколко примера, при които за основно саниране са приложени услуги за енергийна ефективност, основани на резултатите, като в някои случаи са включени и инвестиционни субсидии (вж. проект REFINE, окончателен доклад, юни 2023 г., стр. 29 и следващите, https://refineproject.eu/refine-publications/).

([22]) Implementing Energy Efficiency projects via Energy Performance Contracting with support from ERDF financial instruments in Poland (Изпълнение на проекти за енергийна ефективност чрез сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат с финансови инструменти на ЕФРР в Полша), https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/EPC_ERDF_Factsheet_RTW.pdf/.

([23]) Насоки на Евростат, https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1015035/7959867/Eurostat-Guidance-Note-Recording-Energy-Perform-Contracts-Gov-Accounts.pdf/.

([24]) По-подробно представяне на значението на насоките на Евростат е включено в раздел 4.2.3, където са посочени и най-важните източници.

услуги за енергийна ефективност и да го възложи в съответствие с приложимите правила за обществените поръчки ([25]). Ако при възлагането на обществената поръчка не се получат удовлетворителни оферти от доставчици на услуги за енергийна ефективност, е възможно услугата за енергийна ефективност да не е технически и икономически осъществима. Причината да не се получат удовлетворителни оферти обаче може да бъде и това, че обхватът на проекта за услуги за енергийна ефективност е бил разработен по неподходящ начин или че потенциалните доставчици на услуги за енергийна ефективност не са имали достатъчен капацитет в дадения регион или в дадения момент. За да се намали този риск, държавите членки трябва да предложат примерни договори съгласно член 29, параграф 5, буква а), като се препоръчва да адаптират процедурите за възлагане на обществени поръчки, за да увеличат успеха на тръжните процедури.

4.3. **Примерни договори за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат**

4.3.1. *Правна уредба*

Съгласно член 29, параграф 5, буква а) от държавите членки се изисква да осигурят примерни договори за целите на сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат в публичния сектор. В допълнение към съответните стандарти и наличните насоки за тръжни процедури в примерните договори трябва да се вземат предвид по-специално насоките на Евростат относно записването на договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат в сметките на държавното управление ([26]).

4.3.2. *Насоки*

В насоките на Евростат относно записването на договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат в сметките на държавното управление се обяснява как следва да се прилагат правилата на Европейската система от национални и регионални сметки (ЕСС 2010 г. ([27])) по отношение на договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат. В тях на публичните органи се предлага възможност да извършват инвестиции в енергийна ефективност, като използват технологии, ноу-хау и финансиране от частния сектор, без това да оказва отрицателно въздействие върху публичните сметки. За тази цел в тях са изброени условията, при които договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат могат да бъдат отчитани извън баланса на държавното управление. Най-важните условия са:

— доставчикът на услуги за енергийна ефективност следва да поеме по-голямата част от рисковете и да получи възнагражденията, свързани с използването на активите по сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат, и по-специално рисковете, свързани с изпълнението, поддръжката и обновяването, така че да се счита, че икономическата собственост върху базовите активи продължава да бъде на доставчика на услуги за енергийна ефективност;

— само капиталовите инвестиции, водещи до икономии на енергия и в ограничена степен до производство на енергия от възобновяеми източници, могат да бъдат отчитани извън баланса на държавното управление;

— капиталовите инвестиции следва да бъдат изцяло компенсирани от икономии, строго свързани с подобрения на енергийната ефективност, докато други икономии (например икономии на разходи за персонал) не следва да се вземат предвид.

Като цяло насоките на Евростат оказват положително въздействие върху актуализацията във връзка със сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат в публичния сектор, тъй като позволяват някои проекти на ДПУЕЕ да бъдат вписвани задбалансово в публичните сметки. Някои от посочените по-горе условия обаче могат да ограничат възможността публичните инвестиции да бъдат отчитани извън баланса на държавното управление По-специално по отношение на проектите за основно саниране изпълнението на условията не е лесно поради това, че е необходим доста дълъг срок на договора за спестяване на енергия с гарантиран резултат. Финансирането от европейски програми и инвестиции, като например ЕФРР или МВУ, може да бъде приспаднато от капиталовите инвестиции при изчисляването на капиталовите инвестиции спрямо икономиите. Разработването на примерни договори за използване на възможността за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат в публичния сектор, гарантиращи съответствие с насоките на Евростат, би могло да спомогне за преодоляването на тази пречка.

При разработването и предоставянето на примерни договори, съответстващи на насоките на Евростат, се препоръчва държавите членки да обърнат специално внимание на следните аспекти, както е посочено в ръководството на Евростат и ЕИБ ([28]):

([25]) Насоки за възлагане на обществени поръчки за проекти за услуги за енергийна ефективност са изготвени в рамките на редица проекти на ЕС, например проекта „QualitEE“, Procurement handbook for energy efficiency services (Ръководство за обществените поръчки за услуги за енергийна ефективност), ноември 2019 г.: https://qualitee.eu/publications/procurement-handbook-for-energy-efficiency-services/.

([26]) Насоки на Евростат, http://ec.europa.eu/eurostat/documents/1015035/7959867/Eurostat-Guidance-Note-Recording-Energy-Perform-Contracts-Gov-Accounts.pdf/.

([27]) Европейска система от сметки — ЕСС 2010 г.: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/ks-02-13-269

([28]) Европейски консултантски център по инвестиционни въпроси (в сътрудничество с Евростат), Ръководството за статистическо третиране на договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат, май 2018 г.

— **националните статистически служби** следва да участват пряко в разработването на примерните договори, тъй като те са тези, които отговарят за отчитането на публичните сметки пред Евростат. Важно е отговорните лица в националните статистически служби да са добре информирани за основните характеристики и практическите приложения на сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат и други услуги за енергийна ефективност, основани на резултатите;

— при изготвянето на примерния договор следва да се **използва оптимално гъвкавостта, предлагана от насоките на Евростат**, за да се даде възможност за практическото му прилагане във възможно най-голяма степен. По-специално следва да бъдат разгледани следните въпроси: разработване на договорни условия за поддръжка и ремонт, които прехвърлят инвестиционния риск към доставчика на услуги за енергийна ефективност, но не засягат неоправдано икономическата жизнеспособност на проекта чрез налагане на допълнителни разходи; осигуряване на възможност за дълъг срок на договорите за рефинансиране на основно саниране от икономии на енергия; възможност за съчетаване на проекта за услуги за енергийна ефективност с държавни субсидии, например под формата на безвъзмездни средства или финансови инструменти ([29]), в съответствие с приложимите правила за държавна помощ;

— **примерният договор не следва непременно да бъде изцяло изготвен договор**; по-скоро той следва да обхваща формулирането на онези елементи на договора, които са от решаващо значение в контекста на задбалансовото или балансовото отчитане на инвестицията за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат, докато други части могат да останат гъвкави.

4.4. Комбиниране на сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат с разширени услуги за енергийна ефективност

4.4.1. *Правна уредба*

В член 29, параграф 4, втора алинея се предвижда, че държавите членки могат да насърчават публичните органи да комбинират сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат с разширени услуги за енергийна ефективност, включително реакция от страната на потреблението и акумулиране на енергия.

С тази разпоредба държавите членки се приканват да насърчават публичните органи да стимулират развитието на пазара към съчетаване на елементи на гъвкавостта на потреблението, като например услуги за реакция от страната на потреблението, с проекти за услуги за енергийна ефективност.

4.4.2. *Насоки*

За да се приложи член 29, параграф 4, втора алинея, един от вариантите е да се създаде възможност за незадължителни тръжни позиции в търговете за обществени енергийни услуги, като по този начин се даде възможност на оферентите да включат в офертите си услуги за реакция от страната на потреблението.

По този начин проектите за услуги за енергийна ефективност биха допринесли не само за подобряване на енергийната ефективност, но и за по-ефективна електроенергийна система, позволяваща по-добро интегриране на производството на електроенергия от възобновяеми източници чрез увеличаване на гъвкавостта на потреблението. Това би осигурило също така допълнителни източници на приходи за доставчиците на услуги, би развило пазарите на гъвкавост на потреблението и би донесло по-широки ползи за публичния сектор и за обществото като цяло, включително за местните общности ([30]).Тази посока на развитие на стопанската дейност е проучена в рамките на различни проекти, финансирани от Съюза, и резултатите и констатациите от тях могат да бъдат взети предвид при разглеждането на въпроса за прилагането на тази разпоредба ([31]).

([29]) Два примера за възможни подходи: Според Евростат при задбалансовото отчитане възнаграждението на доставчика на услуги за енергийна ефективност трябва да зависи от постигнатите икономии на енергия и следователно да бъде гъвкаво. Това обаче не означава, че разделянето на възнаграждението на фиксирана част „капиталови разходи“ (CAPEX) и гъвкава част „оперативни разходи“ (OPEX) е невъзможно, стига същевременно да се гарантира, че доставчикът на услуги за енергийна ефективност компенсира изцяло клиента за недостатъчна ефективност, тъй като по този начин все пак се гарантира, че икономическата собственост се прехвърля на доставчика на услуги за енергийна ефективност. Също така изискването дългосрочната поддръжка и ремонт на обектите на инвестициите да се извършват от доставчика на услуги за енергийна ефективност, гарантира пълното прехвърляне на икономическата собственост. Това обаче не изключва възможността част от свързаните с това разходи да бъдат компенсирани в рамките на фиксираната част „капиталови разходи“ от възнаграждението.

([30]) Saviuc, I., Lopez, C., Puskas, A., Rollert, K. и Bertoldi, P., 2022 г.: Explicit Demand Response for small end-users and independent aggregators (Явна реакция от страната на потреблението по отношение на малки крайни потребители и независими доставчици на агрегирани услуги), EUR 31190 EN, Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, ISBN 978-92-76-55850-7, doi:10.2760/625919, JRC129745.

([31]) Примери за проекти, финансирани от програмата LIFE: INEXXs (Иновативни модели на услуги за енергийна ефективност за интегриране на сектора чрез блокови вериги —разработване на първоначална концепция за комбиниране на виртуални електроцентрали с услуги на ДПУЕЕ); BungEES (разработване на интегриран пакет от интелигентни услуги за енергийна ефективност).

5. ЗАДЪЛЖЕНИЯ, СВЪРЗАНИ С ПРЕМАХВАНЕТО НА РЕГУЛАТОРНИТЕ И НЕРЕГУЛАТОРНИТЕ ПРЕЧКИ

5.1. Правна уредба

С член 29, параграф 6, буква б) от държавите членки се изисква да подкрепят правилното функциониране на пазара на услуги за енергийна ефективност, като премахват регулаторните и нерегулаторните пречки. Освен това, съгласно член 29, параграф 8, държавите членки трябва да гарантират, че енергоразпределителните предприятия, операторите на разпределителни системи и предприятията за продажба на енергия на дребно се въздържат от всякакви дейности, които могат да затруднят предоставянето на услуги за енергийна ефективност.

5.2. Насоки

За да се разберат по-добре пречките, които възпрепятстват положителното развитие на пазарите на услуги за енергийна ефективност, силно се препоръчва държавите членки да извършат задълбочен анализ на пазара, в който да участват заинтересовани страни от различни пазарни сегменти, включително потребители на енергия (публични, частни, МСП, жилищни и др.), доставчици на услуги за енергийна ефективност, финансови институции и посредници на пазара. Този анализ ще осигури солидна основа за установяване на най-подходящите и полезни инструменти на политиката за укрепване на пазарите на услуги за енергийна ефективност. ([32])

6. ИЗИСКВАНИЯ ЗА ПЛАНИРАНЕ И ДОКЛАДВАНЕ

6.1. Приложими разпоредби относно актуализацията на интегрираните национални планове в областта на енергетиката и климата

С член 14, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и на Съвета ([33]) от държавите членки се изисква до 30 юни 2024 г. и след това до 1 януари 2034 г. и на всеки 10 години след това, да представят актуализация на последно нотифицирания от тях интегриран **национален план в областта на енергетиката и климата** (НПЕК). Съгласно член 14, параграф 1 от посочения регламент от държавите членки се изисква да представят проект за актуализация на НПЕК една година преди крайния срок по член 14, параграф 2.

Изискванията за планиране във връзка с услугите за енергийна ефективност са посочени в приложение I, част 1, раздел А, точка 3.2, подточка iii) към Регламент (ЕС) 2018/1999. Съответната информация, която трябва да бъде включена в НПЕК във връзка с прилагането на член 29 от Директива (ЕС) 2023/1791, следва да включва описание на политиката и мерките за насърчаване на услугите за енергийна ефективност в публичния сектор и мерките за премахване на регулаторните и нерегулаторните пречки, които препятстват навлизането на договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат и на други модели на услуги за енергийна ефективност.

6.2. Доклад за напредъка

6.2.1. *Правна уредба*

Изискванията за докладване относно политиките и мерките за насърчаване на услугите за енергийна ефективност са определени в член 21, буква б), точка 5 и в приложение IX, част 2, букви а) и к) от Регламент (ЕС) 2018/1999.

В член 21, буква б), точка 5 от Регламент (ЕС) 2018/1999 се изисква държавите членки да включат в интегрираните доклади за напредъка в областта на енергетиката и климата политики и мерки за насърчаване на услуги за енергийна ефективност в публичния сектор и мерки за премахване на регулаторните и нерегулаторните пречки пред сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат и на други модели за услуги за енергийна ефективност.

([32]) Последната оценка на ЕС на пазарите за сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат в държавите членки показва много неоднородна картина на най-важните пречки пред навлизането на пазара и също така разкри някои доста изненадващи пречки за пазарите на услуги за енергийна ефективност в цяла Европа. Например, ако не са подходящо разработени, схемите за субсидиране се оказват основни пречки за предоставянето на услуги за енергийна ефективност. По-специално това е отчетено по отношение на използването на безвъзмездни средства за ПВУ, при което нарастващото наличие на безвъзмездни средства се конкурира със сключването на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат, вж. Moles-Grueso, S., Bertoldi, P. и Boza-Kiss, B., Energy Performance Contracting in the EU – 2020-2021 (Сключване на договори за спестяване на енергия с гарантиран резултат в ЕС през периода 2020—2021 г.), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург, 2023 г., doi:10.2760/751957, JRC133984.

([33]) Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. относно управлението на Енергийния съюз и на действията в областта на климата, за изменение на регламенти (ЕО) № 663/2009 и (ЕО) № 715/2009 на Европейския парламент и на Съвета, директиви 94/22/ЕО, 98/70/ЕО, 2009/31/ЕО, 2009/73/ЕО, 2010/31/ЕС, 2012/27/ЕС и 2013/30/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, директиви 2009/119/ЕО и (ЕС) 2015/652 на Съвета и за отмяна на Регламент (ЕС) № 525/2013 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1999/oj).

6.2.2. *Насоки*

В съответствие с приложение IX, част 2, букви а) и к) от Регламент (ЕС) 2018/1999 и във връзка с член 29 от Директива (ЕС) 2023/1791 съответната информация, която трябва да бъде включена в националните доклади за напредъка в областта на енергетиката и климата, свързани с прилагането на член 29, следва да включва следните елементи:

— мерки на политиката за подобряване на цялостната прозрачност на пазарите на услуги за енергийна ефективност съгласно член 29, параграфи 1, 3 и 6 от Директива (ЕС) 2023/1791, и по-специално връзката в интернет към уебсайта, на който е достъпен списъкът или интерфейсът на квалифицираните или сертифицираните доставчици на услуги за енергийна ефективност и на техните квалификации или сертификати в съответствие с член 28 от посочената директива;

— наличие на етикети за качество [член 29, параграф 2 от Директива (ЕС) 2023/1791] и действителното им използване от доставчиците на услуги за енергийна ефективност (брой на доставчиците на услуги с етикет за качество);

— наличие на примерни договори за публични органи, които са в съответствие с насоките на Евростат относно записването на договорите за спестяване на енергия с гарантиран резултат в сметките на държавното управление, и примери за такива примерни договори (или къде те са публично достъпни);

— публична база данни за текущи и изпълнени проекти за услуги за енергийна ефективност, основани на резултатите, както и за подбрани примери за добри практики в публичния сектор. Освен това могат да бъдат включени примери за добри практики от частния сектор, ако съответната информация е налична или може да бъде събрана лесно;

— мерки на политиката, предприети за гарантиране на оценката за осъществимост на услуги за енергийна ефективност, основани на резултатите, за проекти на публични органи за саниране.

Освен това докладването може да включва следната информация:

— други предприети мерки, ако е уместно, например свързани с премахването на регулаторни или нерегулаторни пречки или когато държавата членка е упражнила правото си на преценка съгласно член 29 от Директива (ЕС) 2023/1791;

— общи показатели, свързани с развитието на пазара на услуги за енергийна ефективност, като например брой (активни) доставчици на услуги за енергийна ефективност, обща годишна стойност на договорите и др.